

Eerste ontmoeting van Nederlandse en Pruisische troepen in de avond van 18 juni 1815 na de slag bij Waterloo, nabij Maison du Roi

H. Ringoir

Ter gelegenheid van het huwelijk van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik op 7 februari 1901 werd door de Koninklijke Landmacht een schilderij van J. Hoyneck van Papendrecht aangeboden, dat door welwillendheid van Hare Majesteit Koningin Juliana thans in het Nederlands Leger- en Wapenmuseum tentoongesteld wordt.

Ongetwijfeld behoort dit doek, dat de enigszins langademige benaming draagt welke de titel van dit artikel vormt, tot het beste werk van onze grote militaire schilder.

Voor de juistheid van de afgebeelde uniformen staan de deskundigheid en grote nauwkeurigheid van Hoyneck borg. In de inventaris van zijn atelier, welke aan het Legermuseum werd nagelaten, bevonden zich talrijke uniform- en uitrustingstukken die Hoyneck op zijn schilderijen heeft afgebeeld. Voorzover zij de verwoesting van het kasteel Doorwerth, waar vóór de laatste wereldoorlog het Legermuseum was gevestigd, hebben overleefd, maken ze nog deel uit van de collectie. Voor de Pruisische uniformen heeft Hoyneck stellig advies gevraagd van Professor Richard Knötel, met wie hij goed bevriend was en die thans nog geldt als de meest gezaghebbende autoriteit op het gebied van uniformen. Zijn „Handbuch der Uniformkunde” verscheen in 1896 en beleefde enige jaren geleden nog een herdruk.

Ongetwijfeld is het schilderij van Hoyneck van Papendrecht het product van een diepgaande studie, waarbij luitenant-generaal F. de Bas zich stellig niet onbetuigd heeft gelaten. Immers in diens „Prins Frederik en zijn tijd” wordt een uitvoerige beschrijving gegeven van de slagen bij Ligny, Quatre-Bras en Waterloo, die resulteerden in de afgebeelde ontmoeting.

À la bayonette. . .

Nadat op 16 juni 1815 de Pruisen bij Ligny waren verslagen, trokken ze via Wavre terug en bereikten twee dagen later het slagveld van Waterloo nabij het Bois de Paris, waar zij een ernstige bedreiging vormden voor de rechterflank van de sinds de middag woedend aanvallende Fransen.

Tot twee maal toe deed het 4e Pruisische korps onder generaal graaf Bülow von Dennewitz een aanval op Plancenoit, eerst met de 16e Brigade onder kolonel von Hiller, toen met de 14e Brigade onder kolonel von Funck. Daarna deed het 2e Korps onder generaal-majoor Pirch I (er namen twee generaals met die naam deel aan de slag) een aanval met de 5e Brigade onder generaal-majoor von Tippelskirch, die met steun van de 14e en 16e Brigade er in slaagde de verbeterde vechtende Fransen terug te drijven op Maison du Roi.

Op dit moment had de Franse aanval op de Nederlandse en Britse troepen bij Mont St. Jean een hoogtepunt bereikt en stond het 3e Pruisische korps onder luitenant-generaal von Thielmann langs de Dyle blootgesteld aan hevige Franse aanvallen. Op dringend verzoek van Wellington gaf veldmaarschalk Blücher geen versterkingen aan von Thielmann maar verhoogde hij zijn druk op de Franse rechterflank, die hierdoor in een onhoudbare positie kwam.

De Franse Garde stond als een rots maar kon het terugtrekken van andere Franse regimenten niet beletten. De commandant van de 3e Nederlandse divisie, luitenant-generaal D.H. baron Chassé plaatste zich voor zijn 1e Brigade (commandant kolonel H. Detmers) en sprak de legendarische woorden „À la bayonette, vive le roi” (tot de brigade behoorde ook het 35e Bataljon Jagers, het oude 1e Regiment Zuid-Nederlandse Jagers, dat Franstalig was). Nu onttaarde de Franse terugtocht in een vlucht en de 3e Divisie, die de eerste uren van de slag bij Eigenbrakel in reserve had gelegen en daarna het zwaar bedreigde centrum kwam versterken, zette de achtervolging in met voorop de 1e Brigade. En ongeveer gelijktijdig met de ontmoeting van Wellington en Blücher bij de hoeve La Belle Alliance, bereikte het 19e Bataljon Nationale Militie het gehucht Maison du Roi, aan de straatweg van Brussel naar Charleroi, waar het Pruisische troepen aantrof. Deze ontmoeting is door Hoynck weergegeven, zoals blijkt uit een toelichting op het schilderij die generaal de Bas heeft samengesteld.

De overwinnaars.

Deze toelichting verwijst eerst naar de handwijzer naar Plancenoit (links boven) en noemt de bij deze handwijzer staande infanteristen als behorende tot het 1e Pommerse Infanterie Regiment en het 15e Infanterie Regiment.

De cavaleristen daarachter behoren tot het 3e Silezische Landweer Cavalerieregiment, behalve de man die met zijn sabel zwaait, die van het 2e Silezische Huzarenregiment is. De met zijn linkerhand wijzende officier is weer van het 1e Pommerse en de tamboer naast hem van het 15e. De drie officieren in het midden behoren tot het 15e, 1e Pommerse en het Nederlandse 19e Militie.

Achter deze groep staat Silezische Landweer Infanterie en één Silezische Landweercavalerist (met lans).

Rechts op de voorgrond een tamboer en flankeurs van het 19e Bataljon Nationale Militie (duidelijk kenbaar aan de bataljonsinitialen op de veldfles).

Links bij het achtergelaten Franse kanon ligt een huzaar van het 8e Pruisische regiment, daarachter een Franse kurassier en infanterist.

Uit de huisdeur rechts komen Franse gewonden, waarvan er ook nog een voor de waterput zit. Aan de hand van de slagorden, opgenomen in „Prins Frederik en zijn tijd”, kan worden vastgesteld dat bij het 4e Pruisische korps onder meer waren ingedeeld:

bij de 16e Brigade:

15e Infanterieregiment onder Majoor von Wittich,
1e Silezische Landweer Infanterieregiment onder Majoor von Fischer,
2e Silezische Landweer Infanterieregiment onder luitenant-kolonel von Blandowsky
3e en 4e eskadron van 3e Silezische Landweer Cavalerieregiment onder ritmeester von Altenstein,

en bij de 1e Brigade Reservecavalerie:

2e Silezische Huzarenregiment onder kolonel von Ecke en 8e Huzarenregiment onder majoor von Colomb.

Het 1e Pommerse Infanterieregiment onder majoor von Cardell was ingedeeld bij de 5e Brigade van het 2e Korps.

Het 19e Bataljon Nationale Militie onder majoor H. Boellaardt behoorde tot de 1e Brigade van de 3e Divisie.

Volgens de beschrijving van de gevechtshandelingen, ontleend aan de Bas, is er dus geen reden de aanwezigheid van de afgebeelde soldaten te betwijfelen en het is de verdienste van Hoyneck van Papendrecht dat hij het gebeuren met zoveel actie en kleur heeft weergegeven.

Genealogieën en onderscheidingen

In zijn toelichting geeft de Bas nog enige bijzonderheden over de genoemde korpsen en het is verleidelijk zijn betoog te vervolgen.

Het 15e Infanterieregiment kreeg op 21 juli 1816 de naam „Infanterieregiment Prinz Friedrich der Niederlande (2. Westfälisches) Nr. 15. Na de dood van Prins Frederik (in 1881) was Hare Majesteit Koningin Emma tot november 1918 Chef van het regiment. Op 24 augustus 1921 werd de 16e Compagnie van het 18e Regiment Infanterie van de Rijksweer als voortzetting van dit regiment erkend. In 1935 ging de voortzetting over op het 2e Bataljon van Infanterieregiment 58, dat evenals het oude 15e te Minden in garnizoen kwam.

Het 2e Silezische Huzarenregiment was tot 1918 Huzarenregiment Graf Götzen (2 Schlesisches) Nr 6, in 1921 voortgezet door 2e eskadron van 11 (Preussisches) Reiterregiment, in 1935 Panzerabwehr Abteilung 53.

8e Huzarenregiment was tot 1918 Huzarenregiment „Nikolaus II von Russland” (1 Westfälisches) Nr 8, in 1921 voortgezet door 2e eskadron van 15e Reiterregiment, in 1935 door Staf, 5e, 9e en 11e eskadron van Kavallerieregiment 15.

1e Pommerse Infanterieregiment was tot 1918 Grenadierregiment „König Friedrich Wilhelm IV” (1. Pommersches) Nr 2, in 1921 voortgezet door 1e en 2e compagnie van 5e (Preussisches) Infanterieregiment, in 1935 door Staf, 1e en 2e Bataljon en 13e en 14e Compagnie van Infanterieregiment 5.

Zoals bekend verondersteld mag worden, zijn de huidige onderdelen van de Duitse Bundeswehr niet de voortzetting van vroegere regimenten.

Het 19e Bataljon Nationale Militie werd 31 december 1819 1e Bataljon van 13e Afdeling Infanterie, 8 september 1839 1e Bataljon van 3e Afdeling Infanterie, 6 maart 1841 1e Bataljon van 3e Regiment Infanterie en is thans 47 Pantserinfanteriebataljon „Menno van Coehoorn”.

Voor het aandeel van dit bataljon aan de aanval van de Brigade Detmers werd bij Koninklijk Besluit van 7 augustus 1896 aan het 3e Regiment Infanterie het vaandelopschrift „Waterloo 1815” verleend. In augustus 1831 nam het bataljon deel aan de tiendaagse veldtocht in België, in mei 1940 onderscheidde het zich bij Mill, van begin 1946 tot 14 mei 1948 diende het bij de V-Brigade op West-Java (Tandjong Priok, Batavia, Bandoeng, Tjimahi, Tomo, Cheribon, Poerbalingga, Banjoemas, Tjilatjap en Gombong).

Op 8 juli 1815 werden de volgende onderscheidingen verleend:

Veldmaarschalk G. L. Vorst Blücher von Wahlstatt en Generaal der Infanterie F. W. Graaf von Bülow Dennewitz, Grootkruis der Militaire Willemsorde, Luitenant-generaal D. H. baron Chassé, Commandeur der Militaire Willemsorde, Kolonel H. Detmers, Ridder Militaire Willemsorde 3e klasse.

Op 11 augustus 1815 werd laatstgenoemde onderscheiding ook aan Majoor H. Boellaardt verleend.